

Griffbereit

Familien entdecken gemeinsam
Spiel und Sprache

Material za staršich¹

Tute předžžłanje z měrcy 2020 spěchowaše ministerstwo za dźěci, swójbu, čekancow a integraciju kraja Sewjerorynsko-Westfalska (MKFFI) kaž tež Założba Auridis gGmbH.

Zakład materiala nadžžłachu scěhowace něhdyše RAA² (nětko: Komunalne integraciske centry) w Sewjerorynsko-Westfalskej

- RAA wokres Düren
- RAA wokres Aachen
- RAA Aachen
- RAA Gelsenkirchen

w zhromadnym dźěle z přelodžerkami staršich Gülten Dogan, Sabine Engelmann a Nadja Pazzini kaž tež z podpěru załožby Freudenberg Stiftung GmbH.

Zakład je program "Bij de Hand", wot Stichting Samenspel, Rotterdam.

¹ Z ilustracijemi nechcemy na žadyn pad stereotypy reprodukowac abo skrućec. Zaměr je, našu mnohostrońsku towaršnosć – dalokož móžno – zwobraznjec.

² Ze zakonjom wo spěchowanjcu towaršnostneho wobdžělenja a integracije w Sewjerorynsko-Westfalskej z februara 2012 je kraj nowe akcenty integraciskeje a kubłanskeje politiki sadžił. W § 7 rjaduje zakon spěchowanje komunalnych integraciskich centrow we wokresach a bjezwokresnych městach.

Kraj podpěruje Komunalne integraciske centry přez Cyłokrajny zarjad za koordinowanje (LaKI), kotryž zestaja so z něhdyšeho Hłowneho zarjada RAA w Sewjerorynsko-Westfalskej a džělow kompetencneho centruma za integraciju při wobwobdnym knježerstwje Arnsberg.

Wobsah

Material za staršich	2
Předślowo staršim/swójbam	6
Předślowo staršiskim přewodžerkam/ přewodžerjam programa „K ruce“	7
1 Pokazać	9
2 Do rukow placać	10
3 So čumpać	11
4 Předmjety schować	12
5 Sej knižki wobhladać	13
6 Kolsy, kolsy	14
7 Rysować	15
8 Sej zwěrjata wobhladać	16
9 Bubnjować	17
10 Wočinić a začinić	18
11 Rejować	19
12 Myška běži džěrku pytać	20
13 Horbikata deska	21
14 Čaj pić	22
15 Won a nutř	23
16 Tamneho napodobnjować	24
17 Kniha wo drasće	25
18 Tasanska hra	26
19 Molować	27
20 Z čołmikom jěć	28
21 Sej z balonkami hrać	29
22 Pyramida z rynkow	30
23 Spěw wo čěle	31

24	Sej z klankami, barikami a pleńčatkami hrajkać.....	32
25	So wuchodźować.....	33
26	Woči, wuši, nós a huba	34
27	Sej z papjeru hrajkać.....	35
28	Deska z klockami	36
29	Zwuki činić	37
30	Sej z klockami hrajkać.....	38
31	Něšto wo zwěrjatach powědać.....	39
32	Tik so schowa, Tok so schowa	40
33a	Puzzle rozebrać	41
33b	Puzzle kłaść	42
34	Na nohomaj tamneho běhać	43
35	Lěpić.....	44
36	Buliki duć	45
37	Nakupować hrać	46
38	Zhromadnje hrajki zrumować	47
39	Hop, hop, hop – koniko, galop	48
40	Sej z plastilinu hrać.....	49
41	Ćah hrać	50
42	Parle na šnóru stykać.....	51
43	So překulić.....	52
44	Hra z porstami.....	53
45	Knihi z wobrazami	54
46	Z wodowymi barbami molować	55
47	Wobrazowy loto	56
48	Tasaj raz	57
49	So předrasćić	58
50	Staplowe nopaški.....	59

51	Doma pomhać.....	60
52	Widžu něšto, štož ty njewidžiš	61
53	Memory	62
54	Sej wonka w pěsku hrajkać	63
55	Bul kuleć a mjetać	64
56	Słuchaj derje a pytaj	65
57	So zwoblěkać	66
58	Samopasleny puzzle	67
59	Z knihu powědać.....	68
60	Z nohajcu abo lapku powědać	69
61	Što słuša hromadže?.....	70
62	Sej z lego- abo duploklockami hrajkać.....	71
63	Džěle ćěła.....	72
64	Moja swójba	73

Předřłowo starřim/swůjbam

Lubi starři, lube swůjby,

w tutej zběrce hrajneje skupiny „K ruce“ můžee nawody za hry tuteje skupiny zběrać.

Z tym maće tež můžnosť, sej nawody za hry doma hišće raz do ruki wzać a je druhim w swůjbje pokazać, zo bychu tež woni pohon měli, so z džěscóm zaběrać a sej hrać.

Hdyž maće přispomnjenja abo prařenja k nawodam hrow, můžee so kůždy čas na wjednicy abo wjednikow hrajnych skupin wobroćić.

Přejemy Wam a Wařemu džěsců/Wařim džěcóm resp. Wařej swůjbje wjele wjesela při zhromadneje hrě!

Předśłowo staršiskim přewodźerkam/ přewodźerjam programa „K ruce“

Lube přewodźerki, lubi přewodźerjo,

smy za Was a za staršich/swójby w hrajnych skupinach „K ruce“ za staršich a dźěći zběrku ze 64 hrajnymi idejemi zestajili. Materialije su za 64 tydženjow myslene, při čimž su přinoški 1-31 skerje za młódše dźěći do dweju lět a přinoški 32-64 skerje za dźěći wot dweju lět. Tute hry móža starši ze swojim dźěšćom abo tež z cyłej swójbu hrać. Doporučimy Wam, tute hry při tydženskich zetkanjach ze staršimi/swójbami jónu jako přikład zahrać. Hry maja wjeselo činić a zdobom wuknjenje dźěći pozbudźować.

Někotre hry hodža so skerje za mjeńše, druhe za starše dźěći. Wupytajće zhromadnje ze staršimi/swójbami za dźěći najlěpje so hodžace hry.

W kotrym rjedže je zasadźiće, njeje wot nas předpodate. To njech měri so skerje po potrebach wašeje skupiny (orientujće so najlěpje na starobje a wosebje na zajimach dźěći).

Dźiwajće tež na rozdźělne nazhonjenja staršich/swójbow z hrami. Rozjasniće staršim/swójbam na spočatku, što chce wotpowědna hra we wuwicu dźěšća spěchować a kotry wuwicowy zaměr móht so z hraćom docpěć (na př. č. 4: „předmjety schować“ → dźěćo trenuje swój pomjatk a zeznaje nowe słowa).

Najwažniša je zhromadna hra z dźěšćom, druhorjadne je dodźerženje programa. Starši/swójby móža tež swójske hrajne ideje sobu zapřijeć. Wosebje wažne je, zo starši/swójby ze swojimi dźěćimi wo tym, štož runje zhromadnje činja, runočasnje řeča. Za dźěći je lóšo, řeč nawuknyć, hdyž móža wo wšěm, štož činja, řečeć.

Rozkładźće staršim/swójbam scěhowace dypki prošu wosebje dokładnje:

- Starši/Swójby maja džěcom za čas hry namjety činić a je same rozsudžeć dać, što chcedža činić (na př. čo. 4: "předmjety schować" = "Mam wjacore předmjety pod rubiško položiť abo jenož jedyn?" → Za džěco je wažne, zo móže swoje přeca a začuća zwuraznjeć.).
- Starši/swójby maja zrozumić móc, čehodla z džěscóm wěstu hru hraja.
- Pohonjuće staršich/swójby, so z džěćimi přez poradžene akcije wjeselić a je posylnjeć. Jako přikład kónča džěłowe łopjena z „chwalbu“ w posłownej řeči. Tute sady su jako namjety myslene.
- Starši/swójby maja džěci pozbudžować, jeli so něšto hnydom njeporadži.

Hdyž zetkaće staršich/swójby na přichodnym zetkanju, řečće z nimi wo jich nazhonjenjach, kotrež su při hraću namjetowanych hrow z džěscóm doma činili. Chwalće a pozbudžujće jich, doma dale hrać. Prašejće so jich snadź tež, hač su přez namjetowane hry dalšu hru wuwili.

Wužiwać zetkanja w hrajnej skupinje tež za to, hrajne materialije, wobrazowe knižki, paslenski material atd. předstajić. Wutrobny džak!

Wobšěrny nawod za hrajne skupiny po koncepcě K ruce namakaće w „Přiručce za přewodžerki a přewodžerjow staršich po koncepcě K ruce“. Tuta přiručka wopřija nadrobnje wšitke wažne informacije kołowokoło koncepta.

Stajće prošu staršim/swójbam džěłowe łopjena K ruce we wotpowědnej swójbnej řeči k dispoziciji. Su-li dalše přeložki trěbne, wobroćće so prošu na přislušny koordinaciski běrow.

Wjele wuspěcha při zwoprawdženju skupinow za staršich a džěci po koncepcě K ruce!

1 Pokazać

Što Waše džěčo wuknje?

- kedźbliwje na něšto hladać
- słowa zrozumić
- pozdžišo tež słowa wospjetować

Što trjebaće?

- swójsku wokolinu (na př. doma, w susodstwje)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće swoje džěčo na ruku abo na klin.
- Hladajće tam, hdžež Waše džěčo hlada.
- Pokazajće na to a prajće, kak předmjet rěka.
- Pokazajće na konopej, lampu, stólc a prajće, kak předmjety rěkaja.
- Prašejće so džěsća: "Hdže je lampa? Hdže je stólc?"

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ty pak derje spóznaješ, na čo sym ja pokazał/a.

2 Do rukow placać

Što Waše džěčo wuknje?

- słowa
- pohiby napodobnjować
- rytmus

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sydńće so džěsću napřećo a spěwajće zhromadnje z wotpowědnymi pohibami:

Placaj, placaj do rukow,	do rukow placać
plac, plac, plac,	
nětko hišće na hłóčku,	na hłowu placać
tak, tak, tak.	
Tykaj ručce horje,	ruce do powětra tyknyć
potom dale do bokow,	ruce do bokow tyknyć,
takle jězdža čołmiki,	hornje čěło tam a sem
takle jězdža čołmiki.	kolebać

- Wuzwolće sej dalši, Wam znaty džěcacy spěw a spěwajće jón džěsću a wospjetujće z nim pohiby.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ty pak ručki rjenje horje tykaš.
- Ty hižo sobu spěwaš (hdyž džěčo sobu zynči).

3 So čumpać

Što Waše džěco wuknje?

- něšto zhromadnje činić

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sadźće swoje džěco před sobu na špundowanje.
- Stupće so za Waše džěco a dźiće do čapawki.
- Suńće swojej ruce pod noze Wašeho džěsća.
- Skřižujće wobě ruce kruće pod kolenomaj Wašeho džěsća.
- Prajće swojemu džěsću, zo budžeće je nětko čumpać, a kolebajće je dopředka a dozady a tam a sem.
- Při tym móžeće spěwać: "Čumpaj, čumpaj, čumpaj."

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Rěčće při tym ze swojim džěsćom a chwalće je.

4 Předmjety schować

Što Waše džěčo wuknje?

- zwučuje swój pomjatk
- nowe słowa

Što trjebaće?

- rubiško
- předmjety, kiž su małe dosć za schowanje pod rubiškom

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh Waše džěčo rubiško a předmjety přima a sej je wobhladuje, snano chce Waše džěčo je tež do huby tyknyć.
- Schowajće jedyn předmjet pod rubiškom, na přikład šalku.
- Prašejće so: "Hdže da je šalka?"
- Wy abo Waše džěčo sčehnjeće rubiško nabok. "JOWLE je šalka!"
- Wospjetujće hru a schowajće při tym druge předmjety.
- Schowajće raz swoje mjezwočo pod rubiškom a sčehněće potom rubiško nabok, při tym "Kukuk" wołajo.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Sy sej hižo spomjatkował/a, zo je šalka pod rubiškom.

5 Sej knižki wobhladać

Što Waše džěco wuknje?

- słowa spóznać
- wobrazy spóznać
- so z knihami zeznajomnić

Što trjebaće?

- knižki z kruteho kartona, plastiki abo płata, kiž maja na kóždej stronje jedyn abo dwaj wobrazaj

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Waše džěco móže knižku wočinić a sej ju wobhladać.
- Pokazajće na jednotliwe wobrazy a powědajće něšto k nim.
- Prašejće so tež k wobrazam, na př. "Hdže da su cholowy? Maš ty tež cholowy?"
- Za małe džěci husto hižo dosaha, sej jenož jedyn wobraz wobhladać.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- To pak je rjenje, sej z tobu knižki wobhladać!

6 Kołsy, kołsy

Što Waše džěčo wuknje?

- zhromadnje něšto činić
- runowahu dźeržeć

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće swoje džěčo na klin, tak zo wone k Wam hlada.
- Dźeržće hornje čěto džěšća z rukomaj kruće.
- Kołsajće swoje džěčo najprjedy na jednym, potom na tamnym kolenu a
- prajće abo spěwajće při tym:

Kołsy, kołsy, konika!
Kón za wowsom rjehota.
Daj tom hablej něšto wowsa,
zo wón tebje bóle kołsa,
kołsy, kołsy, kołs.

- Při słowje "kołs" roznožće kolenje, tak zo so džěčo mjez nje sunje.
- Pola "Kołsy, kołsy" kołsajće wosebje wysoko.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ty pak sy wulkotny jěchar./ Ty pak sy wulkotna jěcharka.

7 Rysować

Što Waše džěčo wuknje?

- wóskowy barbjenčk abo barbjenčk w ruce dđeržec
- smuhi, linije a pozdžišo kruhi rysować
- něšto kreatiwne činić

Što trjebaće?

- tołste, krótke barbjenčki, wóskowe barbjenčki abo tołstu krydu
- wulke łopjeno papjery abo čwak kartona (tež hižo wužiwaneho) abo chódnik

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sydńće so z rysowanskimi materialijemi za blido.
- Dajće swojemu džěsću wóskowu krydu abo barbjenčk a papjeru a přihladujće, što wone z tym čini.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak so rysuje: Rysujće někotre smuhi a dypki.
- Rysujće, dołhož ma Waše džěčo na tym wjeselo (zwjetša je to něšto mjeńšinow).
- Wobhladajće sej na kóncu zhromadnje rysowanku: Wopisujće, što na njej widziće.
- Wupowěšńće rysowanku abo stajće ju na derje widžomne městno.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- To pak je rjana módra smuha.
- Kak rjenje! Móžeš hižo dypki molować!

8 Sej zwěrjata wobhladać

Što Waše džěco wuknje?

- zwěrjata we wokolinje spóznać: Kak wone wupadaja? Što wone činja? Kotre zwuki wone činja? Kak so přimaja?
- mjena zwěrjatow a jich džěle čěła

Što trjebaće?

- zwěrjo abo wjacore zwěrjata, kotrež móžeće wopytać (móžeće na př. zwěrjenc wopytać)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Móžeće zhromadnje zwěrjo abo wjacore zwěrjata wopytać, a hdyž jedna so wo skludne zwěrjo, móžeće je tež majkać.
- Prajće swojemu džěsću mjena zwěrjatow.
- Napodobniće zwuki zwěrjatow a pohonjuće swoje džěco, to tež spytać.
- Móžeće zhromadnje hrónčko "Prěnje lětko služach ja" prajić abo spěw "Lipa kćěje, lipa wonja" spěwać.
- Pokazajće na hłowu, packi, wopuš a čěto zwěrjatow a wopisujće, što móža zwěrjata z nimi činić (žrać, stać, wječlować abo bimbać, muchi zehnać).
- Džiwać na to, što Waše džěco zajimuje a powědajće jemu wjace wo tym.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Takle cyle něžnje majkaš, to so psej lubi.
- Móžeš runje tak rjenje mjakotać kaž koza: meh, meh.

9 Bubnjować

Što Waše džěco wuknje?

- z kiješkom abo mješawku wšelake zwuki činić
- rozdžěle mjez zwukami spóznać (to je ważne při nawuknjenju řeče)

Što trjebaće?

- z wěkom kruće zawrjenu tyzku, snadź ze sušenym hrochom abo rajsom pjelnjenu, abo bubon
- kiješk abo mješawku

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Pjelńće rajs abo hroch do tyzki a zawrějće wěko kruće.
- Waše džěco móže sej z tyzku hrajkać: Na tyzku bić, ju třasć, tyzku kuleć dać.
- Móžeće jemu pokazać, kak móžeš kruće abo něžnje na tyzku abo bubon bić.
- Prajće při tym słowje "kruće" abo "něžnje" resp. "wótře" abo "mjelčo".
- Móžeće jemu pokazać, kak móžeš na špundowanje, na blido abo na něšto druge bić.
- Džěco móže zwuki, kiž słyši, napodobnjować.
- Móžeće ze swojim džěscóm na špundowanju teptać (Hdyž pod Wami něchtó bydli, činće to ľahodnje abo to radšo wostajće).

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Wulkotnje, to ty hižo cyle derje činić.
- Ty pak kruće abo lochko na špundowanje biješ.

10 Wočinić a začinić

Što Waše džěco wuknje?

- porsty a ruce zaměrje pohibować
- wšelake móžnosće wočinjenja a začinjenja
- swój rozum zasadžeć
- zapřijeći "wočinić" a "začinić"

Što trjebaće?

- předmjety, kiž hodža so na rozdźělne wašnje wočinjeć a začinjeć, kaž na př. zapalkowu tyzku, tyzku z wěkom, tyzku za poprjancy, tyzku z přičinjenym wěkom

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću tyzku, kartonk atd., zo by sej ju bliže wobhladało.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak so kóždy předmjet wočinja a začinja.
- Prajće při tym kóždy raz jasnje, zo móžeće jón "wočinić" a "začinić".
Wzmiće ruce swojeho džěsća do swojeju rukow a wočińće a začićće předmjet zhromadnje.
- Hdyž je Waše džěco tole nawuknyło, budže wone to husto wospjetować chcyć.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, derje, takle tyzku wočiniš.
- Nó hladaj, móžeš hižo durje začinić.

11 Rejować

Što Waše džěco wuknje?

- připosłuchać
- rytmus
- so sobu hibać

Što trjebaće?

- hudźbu

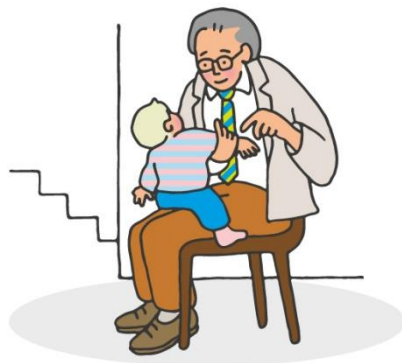
ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Zapńće hudźbu abo spěwajće sami.
- Wzmiće swoje džěco na ruku abo dźeržće je za ruce.
- Rejujće zhromadnje ze svojim džěsćom.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Mój pak derje hromadže rejujemoj!

12 Myška běži džěrku pytać

Što Waše džěco wuknje?

- něšto zhromadnje činić

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće swoje džěco na klin, tak zo na Was hlada.
- Běžće z dwěmaj porstomaj přez ruku džěsća hač k tyłej a prajće:

Myška běži džěrku pytać ...

- Čehńće cyle zlochka za wucho ...

klingelingeling

- Klepajće łahodnje na čoto ...

je něchtó doma

- Třasće złaha kónčk nosa.

Dobry dzeń, knježe noso!

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty pak móžeš rjenje mału stawiznu powědać!
- Twoje porsćiki hižo wuběrnje sobu hraja!

13 Horbikata deska

Što Waše džěčo wuknje?

- pohiby z rukomaj zwučować
- zwiski při twarjenju spóznać
- ruce a woči koordinować

Što trjebaće?

- horbikatu desku

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swoje džěčo najprjedy sej swobodnje hrajać a horbikate klocki přimać. Wostańće ze swojej kedźbnosću cyle při nim.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móže jednotliwe džěle hromadže zestajeć.
- Sadźće zestajene džěle na so, tak zo Waše džěčo spózna, zo wone hromadže dźerža.
- Wospjetujće to, snano Waše džěčo Was napodobnuje.
- Rozebjerće hromadže sunjene džěle tak, zo Waše džěčo to derje spózna.
- Dźiwajće na to, hač chce Waše džěčo tež hromadže sunjene džěle rozebrać.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Haj, ćehń kruće, potom klocki rozebjerješ!
- Wulkotnje, kak rjenje móžeš hižo twarić!

14 Čaj pić

Što Waše džěco wuknje?

- tak činić, jako by něšto było a sej něšto wumyslić
- sej zhromadnje hrać a rěčeć

Što trjebaće?

- šalki abo nopaški
- lžički
- kanku

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej ze swojim džěsćom šalki, lžički a kanku a rěčće z nim wo tych wěcach.
- Čińće nětko tak, jako byšće šalku čaja nalať/a a wupiť/a.
- Čińće tak, jako byšće dalšu šalku čaja nalať/a a dajće ju swojemu džěsću: "Hladaj raz, tu maš šalku čaja. Chceš tež šalku čaja wupić?"
- Prošće swoje džěco, Wam dalšu šalku čaja naleć a čińće tak, jako byšće ju wupiť/a.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ow, ty pak sy mi slódný čaj dať/a! Hmm. To chcu hnydom hišće jednu šalku wupić.
- Ty pak móžeš čaj derje do šalki naleć. Komu da tu šalku daš?

15 Won a nutř

Što Waše džěčo wuknje?

- swójski rozum wuwić
- zapřijeći "nutřka" a "wonka" wužiwać

Što trjebaće?

- karton z nopaškami, lžicami, blachowymi a druhimi tyzkami (prózdne zapakowanja)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej zhromadnje ze swojim džěsćom wšitke předmjety. Njeh sej wone z nimi hrajka, dołhož to chce.
- Stajće nětko lžicy do nopaška a nopašk do blachoweje tyzki.
- Prajće při tym jasnje k swojemu džěsću: "Hladaj, staju lžicy do nopaška NUTŘ a nopašk do tyzki NUTŘ!"
- Prošće swoje džěčo, tyzku do wulkeho kartona NUTŘ položić. Pomhajće jemu, jeli je trjeba.
- Wzmiće nětko wšitke předmjety zaso z kartona WON a prajće při tym jasnje: "Wozmu nětko zaso wšitko z kartona WON."
- Položće nětko zhromadnje ze swojim džěsćom předmjety wotměnjejo do kartona NUTŘ a wzmiće je po tym zaso z kartona WON.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Derje, zo nopašk tak kruće dźerži. Połož jón nětko prošu do kartona NUTŘ. Wzmi prošu lžicu ze šalki WON. To činiš ty cyle wulkotnje!

16 Tamneho napodobnjować

Što Waše džěco wuknje?

- dokładnje wobkedźbować
- někoho napodobnjować

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Kiwajće swojemu džěsću a prašejće so: "Chceš tež raz tak činić kaž ja? Kiwaj tola tež raz!"
- Čińće po kiwanju druhi pohib a prošće swoje džěco, tež tutón napodobnjować.
- Wobkedźbujće swoje džěco a napodobnjujće potom jedyn z jeho pohibow.
- Spěwajće k tomu so hodźacy spěw, na př.:

Što činja klanki w nocy,
hdyž džěci spinkaja?
Sej skradžu kiwaja, (kiwać)
Do rukow placaja, (placać)
Z porstami šnypaja, (šnypać)
Na zemju klepaja. (klepać)

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Derje, kak mje napodobnjuješ!
- Móžeš wulkotnje kiwać/placać/šnypać/klepać!

17 Kniha wo drasće

Što Waše džěčo wuknje?

- sej wobrazy a knihu wobhladać
- připosluchać, što so powěda
- rěč

Što trjebaće?

- knihu wo drasće

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće swoje džěčo na klin abo sydńće so pódla so na konopej.
- Njeh sej Waše džěčo wobrazy w knize wobhladuje.
- Powědajće jemu, što na wobrazach widźiće. Wumysliće sej k tomu cyłu stawiznu: Njepomjenujće jenož jednotliwe džěle drasty.
- Pokazajće na džěle drasty, kiž su na wobrazu, a prašejće so: "Hdže da je twoja košla?"
- Njeh Waše džěčo strony same wobroća.
- Hdyž Waše džěčo něšto wopak wospjetuje, wospjetujće słowo w cyłej sadže. Waše džěčo praji na př. "chowu" (za cholowy), potom prajće: "Haj, to su cholowy!"

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ty pak sej knihu rjenje wobhladuješ!
- Móžeš strony hižo cyle sam/a wobroćeć.

18 Tasanska hra

Što Waše džěco wuknje?

- z rukomaj tsać

Što trjebaće?

- předmjety z wšelakich materialijow, na př. z wołmy, plastiki, drjewja, (tołsteje) škleńcy, metala

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Położće předmjety na špundowanje, na př. šawl abo pleńčatko, tyzku z plasty, łžičku, mlokowu blešu, łžicu atd.
- Dótkajće so předmjetow z ruku a tež z licom, njech to Waše džěco tež čini.
- Rěčće ze swojim džěscóm wo tym, wo kotre předmjety so jedna a kajke wone su: twjerde abo mjehke, hladke abo škropawe, ćopłe abo zymne, přijomne abo njepřijomne.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Dótkaj so z nosom, to je dobra ideja!
- Haj, to je zymne, cyle prawje.

19 Molować

Što Waše džěco wuknje?

- pohiby z ruku zwučować
- koordinowanie rukow a wočow
- so kreatiwnje zwuraznjeć, swoju fantaziju zasadzić

Što trjebaće?

- plastowu foliju jako podłohu (na př. titu za wotpadki)
- łopjeno nowiny abo druhu papjeru za molowanie
- šěroki seršćowc z krótkim kiješkom
- niski nopašk z barbu, kotraž je we wodže rozpušćena
- titu za wotpadki a nožicy

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Położće podłohu na blido a powědajće, što chceće nětko činić.
- Wutřihajće do tity za wotpadki tři džěry (za hłowu a ruce), tak zo móže so Waše džěco "molowanski kitl" zwoblěkać.
- Położće nowiny abo papjeru, barbu a seršćowc pódla so na blido.
- Tunkńće seršćowc do barby a namolujće tołsty barbojty blak abo tołstu smuhu na papjeru.
- Dajće seršćowc swojemu džěscu. Pomhajće jemu při tym, jón do barby tunknyć a z nim molować (jeli trjeba). Njeh pak tež spyta, same molować.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- To pak je rjany čerwjeny blak.

20 Z čolmikom jěć

Što Waše džěćo wuknje?

- słowa
- sej zhromadnje hrać

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sydńće so swojemu džěsću napřećo na špundowanje, tak zo na so hladataj/hladatej.
- Džeržće so za ruce.
- Čińće tak, jako byštaj/byštej zhromadnje w čolmje sedžaloj a wjesłowałoj: Čehńće wobě ruce swojeho džěsća k sebi a schilće so dozady. Suńće je nětko zaso wot so a schilće so při tym doprědka.
- Změńće hdys a hdys spěšnosć abo wjesłujće jenož na jednej stronje.
- Rěčće abo spěwajće při tym zhromadnje.

Prajće, što Waše džěćo derje čini:

- Ty pak móžeš hižo derje wjesłować!

21 Sej z balonkami hrać

Što Waše džěco wuknje?

- wotkryje wšelake móžnosće, sej z předmjetom hrać
- so lěpje pohibować

Što trjebaće?

- jedyn abo wjacore balonki
- snano tež banćik abo štryk

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Nadujće balonk a dajće powětr z hwizdanjom zaso won prudzić.
- Nadujće balonk a pušćće jón, tak zo wón leći.
- Nadujće balonk (nic přejara, zo njeby so puknył) a zesukajće jón.
- Dajće balonk swojemu džěsću, zo by jón wobtasalo, na nim čuchało, do njeho biło a jón z porstomaj šćipnyło, jón popadnyło a schowało. Prajće stajnje, što Waše džěco runje čini.
- Nětko móžeće sej zhromadnje z balonkom hrać a do njeho praskać abo bić, jón mjetać a popadnyć.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty pak móžeš balonk wysoko ćisnyć!
- Ty pak móžeš balonk wušiknje popadnyć!

22 Pyramida z rynkow

Što Waše džěco wuknje?

- swojej ruce wodźić
- rozdźělne wulkosće a barby rynkow rozeznawać
- woči a ruce zhromadnje wužiwać: činić a widzieć zwučować

Što trjebaće?

- pyramidu z rynkow

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću pyramidu. Móže sej z njej hrajskać, dołhož chce.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móže rynki na kiješk tyknyć (při tym njeje najprjedy raz wažne, w kotrym rjedže to činiće).
- Wuspytajće ze swojim džěsćom, rynki na so položić abo je prosće kuleć dać.
- Powědajće při tym, što runje činiće.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, móžeš sej rynku tež na hłowu položić.
- Ty pak sy rjanu pyramidu natwaril/a.
- Móžeš rynki jara derje kuleć dać.

23 Spěw wo čěle

Što Waše džěčo wuknje?

- mjena wšelakich džělow čěla
- so k hudźbje hibać

Što trjebaće?

- spěw

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sydńće so sebi napřećo.
- Spěwajće zhromadnje spěw, na př. "Mamy porsty, mamy dłónje" abo prajće zhromadnje baseń a hibaće so wotpowědnje k njej.

Ruce mam na klinje – namaj dže so rjenje.
 Ruce mam na chribjeće – tam su cyle schowane.
 Ruce mam na kolenu – placam, placam w rytmusu.
 Ruce mam na brjušku – popadnu sej mušku.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Móžeš hižo rjenje spěwać! Haj, hibať so rjenje sobu!
- Znaješ hižo derje swoje čěło.

24 Sej z klankami, barikami a pleńčatkami hrajkać

Što Waše džěco wuknje?

- podawki zahrać, kiž je zaběraja
- so do drugeje róle zamyslić, druge zadžerženje w hrě wuspytać
- rěč (słowa, sady) tworić
- holcy a hólcy hraja a wuknu runoprawnje

Što trjebaće?

- wšelake klanki (muske a žónske), pleńčatka, bariki
- mały talerk a lžičku (z domjacnosće)
- lapku, trjenje a rukajcu za myće

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh sej Waše džěco najprjedy swobodnje z klanku abo pleńčatkam hrajka.
- Dołhož sej Waše džěco samostatnje z klanku hrajka, njemylće je. Hdyž njemóže džěco z klanku ničo započěć, dajće jemu nastorki, na př. "Je twoja klanka hlódna?". Wzmiće talerk a lžičku a činiće, jako byšće klance něšto k jědži dał/a.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móžeš klance pjeluški mjenjeć abo ju zeslěkać a zwoblěkać.
- Hdyž sej zhromadnje hrajeće, rěčće wo tym, što runje činiće.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Daš klance něšto slódne k jědži?
- Maš swoju klanku jara rady.
- Ma twoja klanka hižo mjeno?
- To pak je rjane mjeno.

25 So wuchodźować

Što Waše džěco wuknje?

- při běhanju wěsty směr dodžeržec
- słowa a sady wo wěcach, kiž widži

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Džiće zhromadnje won abo wuchodźujće so po domje.
- Džiwaćce na to, dokal Waše džěco hlada a powědajće něšto wo tym:

"Chcemoj raz z woknom/přez durje won hladać? Što wonka widžiš, je tam štom a tam je psyk? Hladaj, kak psyk běži. Psyk ma wopuš, widžiš ju? Psyk z wopušu wječluje. Što to słyšiš? Je to awto, kiž nimo jědže? Hladaj raz, kajke wulke awto to je."

- Hdyž powědaće swojemu džěsću wjele w řeči, kiž sam/a najlěpje wobknježiće, nawuknje Waše džěco derje řečec.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Prima, ty pak móžeš hižo daleko běžeć.
- Ty hižo cyle derje ze mnu řečiš.

26 Woči, wuši, nós a huba

Što Waše džěco wuknje?

- džěle mjezwoča pomjenować
- hdyž wužiwaće knihu, so na knihu zwučić: Štož w knihach je, móže tež we woprawdźitosći eksistować.

Što trjebaće?

- ewtl. knihu abo wobrazy wo mjezwočach abo tež klanki

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Započńće z tym, na džěle mjezwoča pokazować, kiž Waše džěco snano hižo znaje, a powědajće jemu, što móžemy z nimi činić: "Što móžu ze swojej hubu činić? Rěčeć abo jěsć?"
- Pokazajće na swoje wucho a prajće: "To je moje wucho. Ty maš tež wucho." Potom pokazajće na wucho džěsća a prajće: "To je twoje wuško, z nim móžeš słuchać."
- Wospjetujće to a prošće swoje džěco, zo na swoje wucho pokazuje. Snano wospjetuje wone tež słowo "wucho" abo "wuško".
- Pokazajće na woči, nós a hubu. Hdyž so to Wašemu džěsću lubi, potom tež na lico a na brodu.
- Džěle mjezwoča móžeše tež na wobrazach abo na klance pokazać.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, prawje, to je wucho (tež, hdyž džěco słowo hišće cyle prawje njepraji, słyši wone prawe słowo přeco zaso wot Was).

27 Sej z papjeru hrajkać

Što Waše džěco wuknje?

- kak so papjera přima a što móžeš wšitko z papjeru činić
- swojej ruce zaměrnje wužiwać
- rozdźěle mjez wšelakimi zwukami słyšeć (derje za nawuknjenje řeče)
- wšelake formy, wulkosće, ...

Što trjebaće?

- na přikład: prózdnu papjerjanu titu, trjebanu listowu wobalku, wabjenske łopjena abo stare nowiny, běle łopjeno

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću papjeru, zo by ju přepytować a zwěsćić móhło, što móže z njej činić.
- Powědajće swojemu džěsću, što móže z papjeru činić.
- Pokazajće swojemu džěsću, što móžemy hewak hišće z papjeru činić, na př. ju zawić a jako rolu wužiwać, přez kotruž móžemy řečeć abo přez kotruž móže so něšto kuleć; abo z njej knyskotać, ju roztorhać, ju fałdować, ju pomolować atd.
- Stołkajće papjeru hromadže a dajće ju kuleć.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Spytaj to tež raz!
- Kajke zwuki móžeš z papjeru činić!
- To sy sej derje přemyslił/a – tak to tež dže!

28 Deska z klockami

Što Waše džěčo wuknje?

- zaměrne pohiby rukow a porstow
- woči a ruce skutkujetej hromadže, koordinowanje toho, štož widži a čini
- swój słowoskład rozšěrić a wudospoľnić
- předmjety zeznać
- holcy a hólcy hraja a wuknu runoprawnje

Što trjebaće?

- desku z klockami (hrajkansku tružnicu)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću desku z klockami a graty (ewtl. zawjedžeće graty jednotliwje). Njeh sej z nimi hrajka.
- Džiwaćce na to, zo pokazaće na počahi mjez kóždym gratom a materialom.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móže graty a materialije wužiwać, na př. z hamorom hozdže zabiwać.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Móžeš hižo wulkotnje na hózdź bić!
- Bij raz z poľnej mocu: BUMM! A nětko bij raz něžnje: TIK, TIK! Derje!
- To činiš ty wulkotnje!

29 Zwuki činić

Što Waše džěco wuknje?

- pohiby z hubu činić (derje za nawuknjenje rěčenja)
- na zwuki a słowa słuchać (derje za nawuknjenje rěče)
- derje kedźbować a někoho napodobnjować (derje za zaznawanje)

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sydńće so swojemu džěscu napřećo.
- Mlaskajće z hubomaj a dujće – dźiwajće na to, hač Waše džěco Was napodobnjuje.
- Mjenujće znate zwěrjo. Napodobnjujće jeho zwuki. Čakajće, hač Waše džěco zwuki wospjetuje.
- Pokazajće na wšelake předmjety, na př. na awto, časnik, hornč z hwizdawku a napodobnjujće jich zwuki. Zawěsće Waše džěco Waše zwuki wospjetuje.
- Přiwołajće jemu z wěšteje zdalenosće něšto přez papjerjanu rołku.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Móžeš samo brunčeć kaž awto!
- "Ssssss", haj, prawje, tak čini waka.

30 Sej z klockami hrajkać

Što Waše džěco wuknje?

- zaměrne pohiby rukow
- přenje začišće statiki (na so kłasć a twarić)
- fantaziju rozwić
- woči a ruce skutkuja hromadže
- mjena wšelakich barbow

Što trjebaće?

- klocki abo tyzki

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću klocki abo tyzki. Njeh sej z nimi hrajka, dołhož chce.
- Wobkedźbujće hru swojeho džěsća a rěčće z nim wo tym, štož runje čini.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móže klocki/tyzki na so kłasć, tak zo nastanje wěža.
- Powalće ze svojim džěsćom wěžu a natwarće ju zhromadnje zaso.
- Połožće klocki abo tyzki w rynku jedyn za druhi a zestajće z nich ćah. Waše džěco móže ćah jěć dać, hdyž suwa klocki dale.
- Połožće klocki po barbach rjadowane pódla so abo jedyn za druhi.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty pak sy wulku wěžu natwarił/a.
- Za swój ćah sy sej rjanu barbu wupytał/a.

31 Něšto wo zwěrjatach powědać

Što Waše džěčo wuknje?

- wšelake zwěrjata znać
- dokładnje připosłuchać
- sej wobrazy wobhladać
- so z knihami zeznajomnjeć

Što trjebaće?

- knihu z wobrazami zwěrjatow
- zwěrjata z płata

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Waše džěčo móže knihu w ruce dźeržeć a sej ju wobhladać.
- Móžeće na zwěrjo pokazać a rjec, što na nim wosebite widźiće.
- Prašejće so: "Hdže je kruwa? Pokaž mi ju. Derje, a nětko pokaž mi konja. Hdže je kón?"
- Móžeće zwěrjeće zwuki napodobnjować a so prašeć: "Kak čini kruwa? Kak čini kón?"
- Jeli je Waše džěčo hižo 2 lěće abo 3 lěta stare, móžeće jemu něšto wo kajkosćach zwěrjatow powědać: "Wóslik je sylny a móže derje něšto nosyć. Kóčka je mała a ma cyle mjehki kožuch."
- Hdyž Waše džěčo słowo prawje njewurjekuje, móžeće słowo hišće raz w cyłej sadže wužiwać.
- Hdyž praji Waše džěčo na př. "kóča", prajće na př. "Haj, tam běži čorna kóčka." Njekorigujće pak je prošu direktnje.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Haj, to je psyk, to sy mi prawje pokazał/a.
- Ty móžeš hižo cyle derje mjawčeć kaž kóčka.

32 Tik so schowa, Tok so schowa

Što Waše džěco wuknje?

- słowa, zwuk a rytmus rěče
- něšto pytać, štož je so schowało/zhubiło (derje za orientaciju)

Što trjebaće?

- fazerak abo na kónčku wowłóžnjeny barbjenčk

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Namolujće sej stajnje na jedyn nochć kóždeje ruki mjezwočo.
- Pokazajće swojemu džěscu mjezwoči a powědajće jemu, zo rěkataj wonaj Tik a Tok a za móžetaj běhać. "A nětko słuchaj!"

Běžeštaj raz palčikaj na horu wysoku.	z "Tikom" a "Tokom" na blido klepać
Tón jedyn rěka Tik, a tamny rěka Tok.	pokazowak horje dźeržeć tamny pokazowak horje dźeržeć
Tik so schowa!	schowajće "Tika" za chribjetom
Tok so schowa!	schowajće "Toka" za chribjetom
Tik so wróci!	dźeržće porst zaso horje
Tok so wróci!	dźeržće tamny porst zaso horje

- Wospjetujće hrónčka. Hdyž staj so "Tik" a "Tok" schowało, prašejće so: "Hdže je Tik? Hdže je Tok?"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy derje kedźbował/a. Tik a Tok staj so za mojim chribjetom schowało.

33a Puzzle rozebrać

Što Waše džěco wuknje?

- předmjet dokładnje z palcom a pokazowakom přimnyć
- woči a ruce skutkujetej hromadže
- swojej ruce wodźić
- sej wobrazy dokładnje wobhladać

Što trjebaće?

- puzzle z dźeržadłami

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh sej Waše džěco najprjedy swobodnje z puzzlom hrajka.
- Po chwili móžeće na jednotliwe dźěle puzzla pokazować a něšto wo nich powědać.
- Móžeće swoje džěco pozbudžować, zo Wam jednotliwe dźěle pokazuje.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móžeš dźěl puzzla won wzać.
- Zwjetša budže Waše džěco to same wospjetować, hdyž nic, móžeće je wo to prosyć.
- Móžeće tež zwuki z dźělemi puzzla činić a z nimi na so klepać.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, prawje! Móžeš puzzle tež wobroćić, potom wšitke dźěle won padnu.
- Móžeš dźěle hižo derje won brać.

33b Puzzle kłasc

Što Waše džěco wuknje?

- zwisowace formy pytać (derje za wuwice rozuma)
- ruce a porsty ze zaměrom pohibować
- koordinowany pohib palca a pokazowaka
- sej wšelake formy, barby a wobrazy dokładnje wobhladować

Što trjebaće?

- jeli je Waše džěco jedne lěto stare: puzzle z dźeržadłami
- jeli je Waše džěco hižo starše: puzzle z najprjedy 4 dźělemi

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Rěčće ze swojim džěscóm wo tym, što je na dźělach puzzla widžeć.
- Wzmiće dwaj dźělej puzzla won.
- Pokazajće swojemu džěscu, kak móžeš dźělej puzzla zaso hromadže położyć: Pytajće za so hodźacym městnom, wjerće a suwajće dźělej tak dołho, doniž so hromadže njehodźitej.
- Prošće swoje džěco, dalši dźěl puzzla připołożyć (hdyž to njedocpěje, pomhajće jemu, doniž so to njeporadži).
- Pomhajće swojemu džěscu z rukomaj a słowami, na př. "Wjerć tón dźěl, wjerć hišće tróšku dale, nětko tróšku wróco, tak je prawje!"
- Hdyž so Waše džěco rozhněwa, dokelž so jemu zestajenje puzzla poradžiło njeje, změrujće je a dajće jemu jednory dźěl, kiž móže připołożyć.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy dźěl cyle prawje zasadził/a.

34 Na nohomaj tamneho běhać

Što Waše džěčo wuknje?

- hromadže džělać/kooperować
- runowahu dzeržeć

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

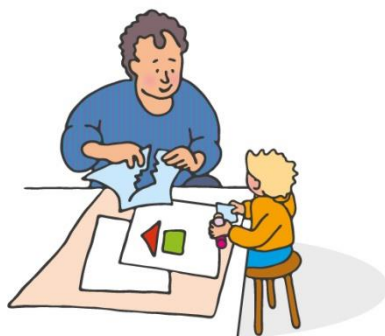
- Stajće swoje džěčo na Wašej noze a běhajće zhromadnje wokoło.
- Džiće raz pomaľšo a raz spěšnišo a prajće při tym: "pomaľu" a "spěšnje".
- Čińće wotměnjejo wulke a małe kročeje a prajće to.
- Napodobnjujće wašnje běhanja zwěrjatow: chodźće kolebajo kaž kačka, běhajće w koľsu kaž kón, atd.
- Dajće swoje džěčo tež raz znak na Wašimaj nohomaj běhać, tak zo hlada z mjezwočom doprědka.
- Móžeće při tym tute hrónčko prajić:

Jedna nóžka, druha nóžka běhatej po trawje,
jedna nóžka, druha nóžka, tak je cyle prawje.
Jedna nóžka, druha nóžka, kročaľki su móličky,
hdyž pak džěčo narosće, narostu tež kročeje.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Móžeš hižo wulke kročeje činić! Móžeš hižo spěšne kročeje činić! Móžeš hižo jara derje dozady běžeć!

35 Lěpić

Što Waše džěčo wuknje?

- zwučuje pohiby rukow
- woči a ruce skutkuja hromadže
- z lěpjakom wobchadžeć
- začuće za tasanje wuwić

Što trjebaće?

- stare nowiny jako podłohu
- papjeru, kiž móžeće na kuski roztorhać
- łopjeno kruteje papjery abo papjerc
- lěpjak (= Klebestift)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Pokazajće swojemu džěsću předmjety a prajće jemu, kak wone rěkaja.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak móžeš papjeru na kuski roztorhać.
- Prošće swoje džěčo, zo papjeru roztorha.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak džělaš z lěpjakom.
- Prošće swoje džěčo, zo namaza lěpk na kuski papjery.
- Zlěpće zhromadnje kuski papjery, kiž su z lěpkom namazane, na krutu papjeru abo papjerc a rěčće k tomu.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Móžeš hižo derje papjeru roztorhać! Móžeš hižo kruće tłóčić! To sy cyle kruće zlěpiť/a.

36 Buliki duć

Što Waše džěco wuknje?

- dychanje wědomje zaznawać
- ze swójskim dychom něšto druhe činić
- muskle wokoło huby trenować (to je za nawuknjenje praweho rěčenja wažne/derje)
- hubje a jazyk wědomje pohibować
- něšto zhromadnje činić, sej z druhimi hrać

Što trjebaće?

- blidotenisowy bulik abo watowy puck
- ewtl. dvě trosce
- ewtl. mały špihel

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću bulik, zo by jón zeznało, sej jón wobhladało a jón wobtasalo.
- Powědajće swojemu džěsću, što budžeće z bulikom činić.
- Dujće bulik přez blido do směra Wašeho džěsća.
- Prošće swoje džěco, bulik tež preč duć.
- Hdyž so jemu to poradži, móžeće wotměnjejo bulik k tamnemu duć.
- Tež z trosku móžeće wotměnjejo bulik k tamnemu duć.
- Wobhladajće so při duću w špihelu.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty pak móžeš hižo mócnje duć!
- Ty pak móžeš bulik daloko duć!

37 Nakupować hrać

Što Waše džěco wuknje?

- znate situacije zahrać
- sej zhromadnje hrajkać
- wjele nowych słowow a sadow

Što trjebaće?

- tošu abo měšk
- prózdne mlokowe kartonki, plastowe nopaški, tyzki
- staru móšnju
- jako "penjezy" móžeće knefle, penjezy z plasty abo centy brać

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću jedne po druhim to, štož chceće kupić.
- Wzmiće sej tošu a penjezy a přeprošće swoje džěco k hrajkanju: "Dobry dzeń, chcu rady něšto pola Was nakupować. Móžeće mi liter mloka dać?"
- Hdyž je trjeba, pomhajće swojemu džěsću w róli předawarki/předawarja: "Nětko daš mi mloko a prajiš: 'Jedyn euro prošu'."
- Móžeće hišće dalše předmjety kupić, tute do toše położyć a zapłaćić.
- Pokazajće so jako zrěčniwy kupc a prajće tež něšto k jednotliwym předmjetam, kiž su na předań.
- Zaměńće róli, snano chce Waše džěco tež raz nakupować přińć.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Móžeš hižo derje nakupować!
- Ty sy wulkotna předawarka! Ty sy wulkotny předawar!
- Sy hižo jara wjele předał/a!

38 Zhromadnje hrajk zrumować

Što Waše džěčo wuknje?

- so zhromadnje z něčim zaběrać
- woči a ruce skutkujetej hromadže
- w swojej wokolinje porjatk dźeržeć

Što trjebaće?

- wjacore kisty za hrajk
- rozmjetane hrajk

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěsću kisty za hrajk a dźiwajće na to, što wone z nimi čini.
- Prajće swojemu džěsću, zo su to kisty za hrajk a zo budžeće nětko wšitke hrajk zrumować.
- Dajće swojemu džěsću hrajk samsneje družiny (na př. lego- abo duplokamuški) a prošće je, tute do jedneje kisty zrumować.
- Hdyž je Waše džěčo młódše hač 6 lět, trjeba wone zwjetša pomoc při zrumowanju.
- Wužiwać za dalšu družinu hrajkow (na př. twarske klocki) nowu kistu.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Do kotreje kisty zarumujemoj awta? Do tuteje? To je dobra ideja, tak to sčinimoj! To sy derje činił/a!
- Rjenje, kak móžeš hižo swoje hrajk rjadować!

39 Hop, hop, hop – koniko, galop

Što Waše džěčo wuknje?

- zhromadnje hru hrać
- zwuk a rytmus řeče a słowow

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće džěčo na klin a dajće je na swojimaj kolenomaj tróšku zaskakować: "Chceš ty jěchać?"
- Džeržće swoje džěčo pod pažomaj kruće.
- Zaskakujće z woběmaj kolenomaj, raz spěšnišo a raz pomaľšo: "Hop, hop, hop – koniko, galop!"
- Zběhńće swoje džěčo při poslednim słowje do wyšiny.
- Sadźće swoje džěčo po tym spěšnje zaso na swój klin.
- Sćěhowace hrónčko móžeće při tym prajić abo spěwać:

Hop, hop, hop – koniko, galop!
 Horu horje, horu dele,
 na nim sedžo widžiš wjele,
 hop, hop, hop – koniko, galop!

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ty pak móžeš so derje kruće džeržeć!
- Sy wulkotny jěchar! Sy wulkotna jěcharka!

40 Sej z plastilinu hrać

Što Waše džěco wuknje?

- na njezwučene wašnje čuć a porsty pohibować
- nowy material wotkrywać, kotryž móže formować

Što trjebaće?

- plastilinu w jednej barbje – pozdžišo tež we wjacorych barbach
- podłohu, na př. papjerc abo plastowu podłohu za snědań

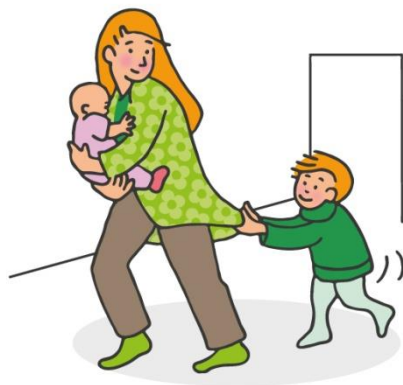
ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěscu plastilinu, zo by material zeznało.
- Wzmiće sej sam/a tróšku plastiliny a formujće z njeje na př. płony tykanc, dołhe waki, spaghetti abo kulki.
- Džiwajće na to, što Waše džěco čini a prajće něšto wo tym, na př. "Bjerješ cyle małe kuski, nětko je hromadže sadžiš, wulkotnje!"
- Pokazajće jemu, kak móžeš z porstom džěrki do plastiliny točić.
- Pokazajće jemu, kak móžeš z lžicu abo nochćom smuhi do plastiliny činić.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty móžeš hižo derje z plastilinu džělać!
- Móžeš hižo rjanu kulku/waku stworić/formować!

41 Čah hrać

Što Waše džěćo wuknje?

- něšto zhromadnje činić (wažne za nazwučowanje zhromadneho džěła)
- tak činić, jako by něšto było (spěchuje fantaziju a swobodne wuspytanje swójskich móžnosćow)

Što trjebaće?

- dosć městna za wokołoběhanje

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wzmiće swojeho čěšenka na ruku a stajće swoje dwulětne abo třilětne džěćo za sobu a prošće je, so na Wami kruće džeržeć.
- Džiće dopředka a powědajće při tym, zo chceće nětko čah hrać: "Poskaj raz: č, č, č, č, ..."
- Džiće přeco spěšnišo, kaž čah, kiž pomału wotjědže a potom pospěši.
- Hwizdajće kaž lokomotiwa: "Tuut, tuuuuuut!"
- Njeh je tež Waše džěćo raz lokomotiwa, běži předku, jědže wokoło křiwicy a hwizda.
- Při tym móžeće so hodžacy džěćacy spěw ze železnicu spěwać:

Tut tut tut, čah přijědže, kóždy nutř njeh zalěze.
Sama/samón jěć, to rjenje njej, ... (na př. mjeno džěsća) tuž wozmu sej.

- Stajće za to tež někotre stólcy w rynku za sobu.

Prajće, što Waše džěćo derje čini:

- Móžeš hižo hwizdać kaž čah!

42 Parle na šnóru stykać

Što Waše džěčo wuknje?

- ruce dokładnje wodzić
- ruce a woči skutkuja hromadže

Što trjebaće?

- wulke parle, nič, šnóru abo črijacu šnórku

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh sej Waše džěčo najprjedy z parlemi a šnóru hrajka.
- Tykńće přěnju parlu na šnóru a zesukajće ju.
- Pokazajće swojemu džěsću, kak so šnóra přez parlu tyknje.
- Džeržće šnóru horje, tak zo so parla dele sunje.
- Džeržće šnóru a prošće swoje džěčo, dalšu parlu na nju tyknyc.
- Prošće nětko swoje džěčo, zo šnóru same džerži a parlu na nju tyknje.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Tak je derje, džeržiš šnóru prawje!
- Móžeš hižo derje parle na šnóru stykać!

43 So překulić

Što Waše džěco wuknje?

- swoje čěło wobknježić
- so zaměrnje pohibować

Što trjebaće?

- mjechku podłohu

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Hdyž sće wobrotni a Wam so to chce, móžeće swojemu džěsću pokazać, kak so překuliš.
- Njeh so Waše džěco čapnje a z rukomaj wo podłohu zepěra.
- Pomhajće swojemu džěsću, hłowu mjez swojimaj rukomaj na podłohu sadzić a dźeržće z rukomaj jeho tył.
- Pomhajće jemu z tamnej ruku, swój zadk zběhnyć a so potom překulić.
- Njeh Waše džěco to tež same spyta, pomhajće jemu jenož tróšku.
- Hdyž so to Wašemu džěsću nochce, móžeće jednoru hru činić: spěwajće něšto a na kóncu dajće so wobaj na podłohu padnyć a so wokoło kulejće.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Móžeš so hižo derje kuleć!
- Móžeš so hižo jara rjenje překulić!

44 Hra z porstami

Što Waše džěco wuknje?

- derje kedźbować a přihladować
- rytmus a zwuk řeče a słowow (dobry přihot za nawuknjenje řečenja)

Što trjebaće?

- snadź fazerak abo nawótrěny a na kónčku mokry barbjěnk

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Móžeće mjezwoča na kónčki porstow abo na nochće namolować.
- Njeh sej Waše džěco z porstami Wašeje ruki hraje, k tomu móžeće scěhowace hrónčko prajić:

To je štom,
tónle šćipa,
tónle zběra,
tónle domoj nosy,
a mały Hanzlk wšitko zjě.

- Hdyž je Waše džěco jedne lěto abo dvě lěće stare, móžeće porsty swójeho džěsća jedyn po druhim kruće dźeržeć a při tym hrónčko prajić.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, prawje, tole je palc!

45 Knihi z wobrazami

Što Waše džěco wuknje?

- sej wobrazy wobhladować
- připosłuchać, hdyž so něšto powěda (tak nawuknje rěč)
- so na wobrazy zwučić

Što trjebaće?

- knihu z wobrazami

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Dajće swojemu džěscu knihu, wobkedźbujće je, što z njej čini a prajće něšto wo tym.
- Powědajće jemu w swojej rěči, što w knize widźiće a pokazajće při tym na wotpowědne wobrazy.
- Njeh Waše džěco same strony wobroća.
- Hdyž Waše džěco něšto prawje njewospjetuje, wospjetujće słowa hišće raz prawje w sadze. Waše džěco praji na př. "mječ" za "mjedwjedź", potom prajće Wy "Haj, to je mjedwjedź!"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Čini mi wjeselo, sej z tobu wobrazy wobhladać!
- Rjenje, kak móžeš k wobrazam powědać!

46 Z wodowymi barbami molować

Što Waše džěco wuknje?

- pohib rukow
- koordinowanje rukow a woči (ważne za pozdžišo nawuknjenje pisanja)
- so zwuraznjeć

Što trjebaće?

- šěroki, płony seršćowc a srěbatu papjeru (wulke papjery, čwaki abo zbytki tapety)
- jednu abo dvě barbje w płonymaj nopaškomaj (kiž so tak lochko njepowala)
- włożnu hubicu
- rub z wótrějomneho materiala abo roztrihanu titu za wotpadki jako podłohu, wulku plastowu titu, staru košlu abo staru bluzu jako molerski kitl

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Zwjazajće swojemu džěscu molerski kitl wokoło ćěla a powědajće jemu, zo budžetaj nětko z wodowymi barbami molować (pomjenujće při tym tež barbje).
- Połožće papjeru na rub a womačejće ju derje z hubicu.
- Dajće swojemu džěscu seršćowc a pokazajće jemu nopašk z barbu ("Z tutej barbu móžeš molować").
- Jako přenje móže Waše džěco swój porsćik abo swoju ručku do barby tunknyć a na papjerje wotćišć swojeho porsćika abo swojeje ručki zawostajić.
- Pokazajće swojemu džěscu, kak móžeš seršćowc do barby tunknyć.
- Pokazajće jemu, kak móžeš dypki abo smuhi na papjeru molować.
- Wobhladajće sej ze swojim džěscu, kak barba na papjerje rozběži.
- Molujće sam/a tež a pozbudźujće swoje džěco, kaž Wy molować.
- Móžeće tež druhu barbu přidać (pomjenujće barbu).

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Ty hižo jara rjenje moluješ!

47 Wobrazowy loto

Što Waše džěčo wuknje?

- zhromadnje po prawidłach hrać
- nowe słowa a zapřijeća
- rozdžěle a zhromadnosće mjez wobrazami spóznać

Što trjebaće?

- wobrazowy loto

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej zhromadnje ze swojim džěsćom wobrazy a powědajće jemu, što na nich widžiće.
- Zwěsćće, kotre wobrazy hromadže słušeja a čehodla.
- Móžeće jednu hrajnu taflu za sebje a jednu za Waše džěčo wzać.
- Wzmiće sej wobrazowu kartku a položće ju na so hodžacy wobraz na hrajnej taflí. Hdyž to móžno njeje, položće kartku zaso na bok.
- Położće wšitke kartki wobroćene (z wobrazom dele) na blido.
- Wzmiće nětko po rjedže stajnje jednu wobrazowu kartku a položće ju na prawe městno na hrajnej taflí.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- To sy cyle prawje spóznał/a: Stólc słuša na twoju hrajnu taflu.

48 Tasaj raz

Što Waše džěco wuknje?

- z rukomaj tasać a čuć
- dožiwić, što začuwa a zaznawa

Što trjebaće?

- někotre znate předmjety kaž na př.:
- zymne/ćopłe předmjety
- mjechke/twjerdje předmjety
- běžite/krute předmjety

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh Waše džěco najprjedy raz wšitko wobtasa a sej wšitko wobhladuje.
- Rěčće wo materialijach: Su wone skerje mjechke abo twjerdje, hladke abo škropawe, ćopłe abo zymne, ćežke abo lochke?
- Kóždy tyknje nětko swojej ruce pod blido.
- Dajće swojemu džěscu pod blidom předmjet do rukow.
- Prošće swoje džěco, zo praji, kak so wón přima.
- Nětko móže džěco Wam pod blidom předmjet dać a Wy prajiće, kak so wón přima.
- Tak dže wotměnjejo dale.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Rjenje, kak wšitke předmjety přepytuješ!
- Haj, prawje, kamjeń je zymny.
- Haj, prawje, pjezl je mjechki.

49 So předrasćić

Što Waše džěčo wuknje?

- tak činić, jako by něšto było: so do někoho drugeho zamyslić
- fantaziju wuwić

Što trjebaće?

- mjechki płat, na př. šawl abo rubiško

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh sej Waše džěčo z płatom hrajka, kaž chce.
- Prašejće so Waše džěčo, kak so płat přima, kajke začuće z nim ma a kotru barbu wón ma.
- Njeh Waše džěčo prosće wuspyta, njetrjebaće jemu ničo pokazać! Džěčo njeh najprjedy same wotkrywa, kak móže płat zasadžeć.
- Pokazajće jemu potom, kak móže płat jako falu, čapku, wobalenje abo přikryw wužiwać.
- Pomhajće swojemu džěsću, płat kruće zwjazać a zesukać.
- Njeh so Waše džěčo w špihelu wobhladuje.
- Hdyž ma Waše džěčo płat jako falu, móžeće tak činić, jako by wone kuchar/ka było a so prašeć, što chce warić.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- To sy sej derje wumyslił/a, nětko je płat twój přikryw!

50 Staplowe nopaški

Što Waše džěčo wuknje?

- zaměrne pohiby rukow a nohow
- koordinowanje woči a rukow
- rumnostne zapřijeća: na, do, pódla, za, pod
- barby spóznawać a pomjenować

Što trjebaće?

- staplowe nopaški /klanku w klance (matrošku)

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Přihladujće, kak sej Waše džěčo z nopaškami hrajka a prajće jemu, što wone runje čini.
- Staplujće zhromadnje ze swojim džěšćom nopaški NA so. Wuprajće słowo NA z dorazom.
- Prošće nětko swoje džěčo, nopaški NA so sadžeć, hdyž wone to hišće nječini, pokazajće jemu to hišće raz.
- Dołhož je džěčo při wěcy, móžeće to samsne z nopaškami a zapřiječemi: DO, POD, PÓDLA abo ZA činić.
- Hdyž chce sej Waše džěčo radšo same z nopaškami hrajkać, njech tak je. Prajće pak stajnje k tomu, što wone runje čini: "Widžiš, nětko sy čerwjeny nopašk DO žołteho nopaška tyknył/a."
- Mjenujće tež stajnje barby, potom Waše džěčo tute pomjenowanja nawuknje.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Stajiš nopaški prawje na so. Prima, a nětko staj je pódla so, móžeš to tež?

51 Doma pomhać

Što Waše džěco wuknje?

- sebjewědomje
- samostatnosć
- wuwije začuće, zo něšto zamóže

Što trjebaće?

- na př. klamorčki a mokru drastu; nakupy, kiž maja so zarumować; běrny, kiž maja so bělić; plastowe nopaški, kiž maja so wopłoknyć

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Přemysliće sej, při kotrym nadawku móžeće swoje džěco sobu zapřijeć.
- Wumysliće sej situaciju, při kotrejž móže Waše džěco Wam pomhać, na př. nakupy z toše brać a zrumować, Wam klamorčki podawać, z kotrymiž wěšeće wupłokanu drastu na lajnu, wobělene běrny do hornca položiť, něšto w šklě změšeć.
- Móžeće so prašeć: "Chceš mi pomhać? Daš mi prošu klamorčki?"
- Kryjće zhromadnje ze swojim džěscóm blido.
- Rěčće ze swojim džěscóm wo činitosćach, kotrejž runje činiće: "Što činimy z nakupami? Čehodla powěsnjemy drastu na lajnu?"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy mi jara pomhał/a, wutrobny džak!

52 Widžu něšto, štož ty njewidžiš

Što Waše džěčo wuknje?

- dokładnje hladać
- rozdžěle mjez barbami
- nowe słowa, na př. pomjenowanja za barby a předmjety
- zhromadnje po pravidłach hrać

Što trjebaće?

- njetrjebaće žane materialije

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Prošće swoje džěčo, zo Wam w stwě wšitke předmjety we wěstej barbje pokazuje. Tak pytnjeće, hač Waše džěčo tutu barbu hižo spóznaje.
- Mysliće na ČERWJENY předmjet w stwě a prajće swojemu džěsću: "Widžu něšto, štož ty njewidžiš, a to je ČERWJENE."
- Njeh Waše džěčo nětko hóda, na kotry předmjet sće myslił/a. Prajće "ćopće", hdyž Waše džěčo předmjet mjenuje, kiž je bliski tomu, kotryž ma wuhódać. Prajće "zymne", hdyž je hišće daleko wot njeho zdaleny.
- Nětko móže sej Waše džěčo předmjet we wěstej barbje wupytać, kotrež maće Wy potom wuhódać.
- Wuzwolće nětko předmjet z wěsteho materiala, na př. něšto z drjewa abo škleńcy: "Widžu něšto, štož ty njewidžiš, a to je z drjewa."
- Waše džěčo njeh nětko pokazuje abo praji, wo čo so jedna.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Ćopće! Sy to nimale wuhódał/a!
- Wulkotnje, kak sy to wotkrył/a!

53 Memory

Što Waše džěčo wuknje?

- nowe słowa a zapřijeća
- rozdžěle a zhromadnosće spóznać
- sej něšto spomjatkować
- zhromadnje po prawidłach hrać

Što trjebaće?

- najprjedy štyri memory-poriki, pozdžišo wjace

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej zhromadnje ze swojim džěšćom kartki a prašejće so, što na nich widži.
- Położće kartki z wobrazom horje a wupytajće stajnje hromadže słušace kartkowe poriki.
- Hdyž Waše džěčo to hižo zapřimnje, móžeće sej wobhladać, što so hewak hišće hromadže hodži a čehodla (na př. jabłuka a slowki słušeja hromadže, dokelž stej to płodaj; stólc a blido słušatej hromadže, dokelž stej to meblej).
- Położće nětko wobrazowe kartki z wobrazom dele na blido.
- Pomhajće swojemu džěsću, kartki změšeć.
- Wobroćće nětko po rjedze stajnje dvě kartce. Hdyž stej kartce rozdžělnej, jej zaso wobroćće. Hdyž stej samsnej, položiće sej je nabok.
- Hdyž namaka něchtó samsnej kartce, smě je zdžeržeć a dalšej dvě kartce wobroćić.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Haj, to je prawje, tutej kartce słušatej hromadže!

54 Sej wonka w pėsku hrajkać

Što Waše džěco wuknje?

- kak so pėsk přima, kajke začuće to je, a što móžeš z nim činić
- něšto z pėska stworić
- swoju fantaziju zwuraznjeć

Što trjebaće?

- pėskowy kašćik w susodstwje
- něšto běleho pėska blisko domu abo na balkonje
- mały bow z wodu

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Zwoblěkajće swoje džěco drastu, kotruž smě womazać.
- Njeh sej Waše džěco swobodnje z pėskom a wodu hrajka (wjele džěci kidnje rady wodu do pėska a nawopak).
- Wostańće ze swojej kedźbnosću pola swojeho džěsća a přinygńće jemu abo posměwajće so na nje.
- Rěčće ze swojim džěsćom wo tym, kak so pėsk přima (mokry, suchy, zornješkaty, drobny, mjechki, ...).
- Natwarće něšto zhromadnje ze swojim džěsćom, na př. tykanc z pėska, wysoku horu z tunlom, atd.
- Zrumujće na kóncu wšitko zhromadnje ze swojim džěsćom, na př. sypajće z łopatkou rozbrojeny pėsk wróco do pėskoweho kašćika.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy wulkotny tykanc napjekł/a!

55 Bul kuleć a mjetać

Što Waše džěčo wuknje?

- wědomy pohib rukow a porstow
- woči a ruce skutkuja hromadže
- wšelake móžnosće, sej z bulom hrać
- zhromadnje hrać

Što trjebaće?

- mjechki, lochki bul

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Pokazajće swojemu džěsću bul a rěčće wo jeho formje, kak mjechki a kak ćežki/lochki je.
- Njeh Waše džěčo wuspyta, što móže z bulom wšo činić.
- Móžetaj/Móžetej sej bul mjez sobu přičisnyć, přikuleć abo přikopnyć.
- Wupytajće sej spočatnje wjetši cil, na př. durje. Pozdžišo móžeće sej tež mjeńši cil, na př. pod stólcom mjez stólcowymi nohami, wupytać.
- Hdyž to derje dže, móžeće so z bulom na blidowu nohu abo lochki předmjet, kiž njemóže so rozbić, kaž plastowy nopašk, měrić.

Prajće, što Waše džěčo derje čini:

- Móžeš bul wuběrnje kuleć!
- Sy derje trjechił/a!

56 Słuchaj derje a pytaj

Što Waše džěco wuknje?

- kedźbliwje słuchać

Što trjebaće?

- měrnu stwu bjez zapnjeneho telewizora abo radija
- tikotacy kuchinski časnik abo budźak abo něšto druge, štož zwuki čini

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Napodobniće zwuki časnika a spěwajće zhromadnje ze swojim džěsćom spěw.

Wulke časniki du tik – tak, tik – tak,
małe časniki du tike – take, tike – take,
a te małe naručne du tike – take, tike – take, tik.

- Prošće swoje džěco, sej woči zadźeržeć, mjeztym zo Wy časnik něhdže schowaće.
- Prošće swoje džěco, wokoło běhać a kedźbliwje słuchajo za časnikom pytać.
- Hdyž Waše džěco to chce, móže časnik nětko schować a Wy móžeće za nim pytać.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy dokładnje słuchał/a a časnik namakał/a!

57 So zwoblěkać

Što Waše džěco wuknje?

- něšto samostatnje činić, sej sam/a pomhać wědžeć
- čuje so wjetše a wuwiwa sebjewědomje za to, štož móže

Što trjebaće?

- wšelake džěle drasty

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Zwučujće zwoblěkanje wšelakich džělow drasty, na př. po kupanju (spódnja košla / košla / pulower / nohajcy / ...).
- Zwučujće knefle wočinjeć a začinjeć a lěpjaty zapinak wočinjeć a začinjeć.
- Položće wočinjenu kapu tak před sobu na špundowanje, zo pokazuje wotewrjenje za šiju k Wam a knefle abo zasmyk su horjeka.
- Pomhajće swojemu džěsću, so kapu woblec a do rukawow zjěć.
- Sćehńće kapu zady dele, tak zo je Waše džěco prawje zwoblěkane.
- Zwučujće to tak dołho, kaž Waše džěco to chce.
- Položće kapu potom na niske blidko.
- Pokazajće swojemu džěsću nětko woměrje, kak móžeš kapu začinić a zaso wočinić.
- Pozbudźujće swoje džěco cyły čas, hdyž wone to same spyta, tež hdyž so jemu to hišće njeporadži. Pomhajće jemu tróšku a pozbudźujće je dale: "Spytaj tola hišće raz!"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- To sy jara derje činiť/a!

58 Samopasleny puzzle

Što Waše džěco wuknje?

- muskle rukow a porstow zaměrnje zasadźować
- koordinowanje woči a rukow
- wo formach rozmyslować
- džěle wobrazu k cyłkej zestajić

Što trjebaće?

- wobraz, ćeńki papjerc a lěpk abo pohladnicu
- džěćace nožicy

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wupytajće wobraz, kiž so Wašemu džěsću lubi a rěčće z nim wo wobrazu: "Što tu widžiš? Što so či lubi?"
- Namazajće potom jedyn róžk papjerca z lěpkom a zlěpće wobraz na nim kruće.
- Powědajće swojemu džěsću, zo ma z wobrazu puzzle nastać, kiž so roztřiha.
- Njeh Waše džěco nalěpjeny wobraz na dvě počjcy roztřiha. Pomhajće jemu – jeli trjeba – a wjedźće jeho ruce.
- Njeh Waše džěco nětko wobaj džělej hromadže položy.
- Hdyž so to derje radži, móže Waše džěco wobaj džělej hišće raz přetřihać a nětko wšitke štyri džěle hromadže klasć.
- Pomhajće jemu, hdyž jemu to ćežko padnje, na př. tak, zo položyće džěle na so abo zo je zwjertnjeće.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Sy wobraz derje hromadže składł/a! Haj, tak je prawje!

59 Z knihu powědać

Što Waše džěco wuknje?

- nowe słowa
- ze słowow sady tworić
- derje připosłuchać
- so na wobrazy zwučić

Što trjebaće?

- džěcacu knihu z wobrazowej stawiznu

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej zhromadnje ze swojim džěscóm wobrazy a rěčće wo nich.
- Čitajće abo powědajće krótke wotrězki a pokazajće zdobom na zakładže wobrazow, wo čim runje rěčiće.
- Nastorčće swoje džěco přez prašenja k rozmyslowanju wo stawiznje, na př. "Što drje budže ... nětko činić?", "Dokal drje ... nětko póndže?", "Što so nětko stanje?"
- Rozjasniće woznam nowych słowow a pokazajće je po móžnosći tež.
- Čitajće abo powědajće stawiznu z rozdźelnymi hłosami. Mjedwjedź njech bórči na příklad z hłubokom hłosom "Mmmh, słódny mēd. Tón chcu ja mēć!"
- Powědajće stawiznu a prošće swoje džěco, ju zasopowědać. Při tym móžeće jemu z prašenjemi pomhać: "Što je ... činił/a!", „Što je so tu stało?"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Móžeš hižo rjenje powědać! Haj, ... je to činił/a!

60 Z nohajcu abo lapku powědać

Što Waše džěco wuknje?

- swójsku fantaziju wuwić
- zrozumliwe sady formulować
- problemy rozrisać
- z druhimi hromadže rozmyslować

Što trjebaće?

- nohajcu abo lapku, do kotrež móžeće swoju ruku tyknýć

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Sčehńće sej nohajcu abo lapku přez ruku (abo wužiwajće prawu klanku).
- Tworće z palcom a porstami hubu. Njeh huba rěči abo so hiba, hdyž palc a porsty wočinjeće a začinjeće.
- Čińće tak, jako by ručna klanka Waše džěco do nosa abo do ruki kusnýć chcyła: "Chcu će přerady zešlapać ... HAM!" (Hdyž so to Wašemu džěscu lubi, móžeće to wospjetować.)
- Ručna klanka móže Wašemu džěscu wo problemje rozprawjeć, na př. "Sym swoju čapku zhubiła, hdže da mam ju pytać? ... Tam wona njeleži. Što da mam nětko činić?"
- Wumělstwo wobsteji w tym, džěco přez rozmołwu putać, tak zo nastanje prawy dialog wo problemje, kiž Waše džěco same tež znaje.
- Hra čini hišće wjetše wjeselo, hdyž ručnu klanku pohibujeće a ze změnenym hłosom rěčiće.
- Njeh sej Waše džěco tež z lapku abo nohajcu hraje a přez klanku z Wami rěči.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Widžiš, nětko sy čapku namakał/a!
- Móžeš hižo derje z klanku rěčeć!

61 Što sliša hromadže?

Što Waše džěco wuknje?

- dokładnje hladać a přirunować
- swój pomjatk trenować
- nowe zapřijeća a nadzapřijeća

Što trjebaće?

- wěstu ličbu samsnych předmjetow z domjacnosće, na př. wšelake lžički a lžicy, pisane klamorčki, nitki z wšelakeho materiala, kněfle, ...

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Zestajće sej so hodžace materialije.
- Pohonjujće swoje džěco z prašenjemi k řečenju: "Za čo trjebamy tutu/ tutón/ tute ...?"
- Pokazajće swojemu džěscu, kak so předmjet prawje wužiwa a prajće k tomu, kak wón řeka.
- Prošće swoje džěco, předmjety rozrjadować (prawe předmjety pódla so položić):
klamorčki po barbach: čerwjene k čerwjonym, žolte k žolтым, ...
wulke a małe džěle jědźnych gratow ...
lžicy a widlički ...
lžicy z drjewa a lžicy z metala rozrjadować.
- Mjenujće tež nadzapřijeća:
"Jěmy z jědźnym gratom."
"Čerwjene a žolte stej barbj."
"Drjewo, plastika a metal su materialije, z kotrychž su předmjety zhotowjene."

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, to je čerwjena klamorčka, wona tam sliša!
- Móžeš hižo wuběrnje rjadować!

62 Sej z lego- abo duploklockami hrajkać

Što Waše džěco wuknje?

- z lego- abo duploklockami twarić
- swójsku fantaziju zwuraznjeć
- koordinowanje woči a rukow

Što trjebaće?

- lego- abo duploklocki

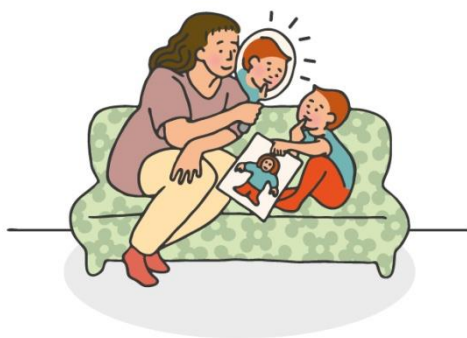
ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Njeh sej Waše džěco swobodnje z lego- abo duploklockami hrajka.
- Pohonjujće swoje džěco z tym, zo pokazaće zajim na jeho hrě.
- Pokazajće swojemu džěscu, kak móže hromadže stłóčene klocki zaso różno brać a něšto nowe natwarić. Jenož, hdyž so jemu rozebranje njeporadži, wjedźće jeho ruce tróšku.
- Hrajće sej z tym, štož je Waše džěco natwariło.
- Rěčće ze svojim džěscóm, prašejće so: "Je to dom? Ach, to je łódź. Štó je kapitan? Maš tam tež namórnika?"

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Móžeš hižo derje klocki hromadže stykać!
- Ty pak sy wysoku wěžu natwarił/a!

63 Džěle ćěła

Što Waše džěco wuknje?

- funkcije ćěła
- zapřijeće “džěle ćěła” a pomjenowanje jednotliwych džělow ćěła

Što trjebaće?

- špihel
- wobraz abo foto džěsća
- knihu wo ćěle

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Wobhladajće sej ze swojim džěsćom wobrazy/fota a powědajće jemu, zo chceće nětko wo džělach ćěła rěčeć.
- Džiwaćće na to, što sej Waše džěco wobhladuje, to je za nje potom wosebje zajimawe. Mjenujće swojemu džěsću wotpowědne pomjenowanja.
- Prašejće so wo džělach ćěła, na př. "Kak rěka tutón džěl ćěła? Hdže je to pola tebje? Maš ty tež jednu/jedyn ...? Što činiš ze swojej/swojim ...?".
- Je-li trjeba, pomhajće swojemu džěsću a mjenujće přeni pismik słowa abo přišeptajće jemu spočatk słowa.

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, prawje, to je noha. A hdže je twoja noha?

64 Moja swójba

Što Waše džěco wuknje?

- pomjenowanja za swójbných
- nowe zapřijeća, kiž zwisuja ze swójbu
- zeznać swójbných strukturow

Što trjebaće?

- wjacore fota swójbných
- papjeru a barbjenčki

ŠTO MÓŽEĆE ČINIĆ?

- Pokazajće swojemu džěscu fota a dajće je hódać, koho na nich widži. Waše džěco móže tež na jemu znatých swójbných pokazać.
- Město toho móžeće nětko swójbných tež rysować. Wězo njedyrbi to cyle jich přirodnemu wonkownemu wotpowědować. Móžeće rysowanku potom za to wužiwać, zo byšće wo swójbje a swójbných rěčeli.
- Njeh Waše džěco tež rysuje, při čimž płáćitej tež kruhaj ze smuhami potom hižo jako čłowjek.
- Powědajće z pomocu fotow abo rysowankow něšto wo swójbných: Štó woni su, hdže a kak woni bydla, što sće hižo z nimi (abo z jich džěćimi) dožiwili, ...
- Pomjenujće tež swójbne počahi: "Wowka je moja mać, wuj P. je bratr wot nanka/papy. ..."
- Prošće swoje džěco, Wam wšitke džěci pokazać, potom wšitke žony, wšitkich mužow, ...

Prajće, što Waše džěco derje čini:

- Haj, to trjechi, džěd je mój nan.
- Wulkotnje, kak sy jeho na foće spóznał/a!